

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение № 1

Мерки за развитие на трансграничното сътрудничество

Препоръчаните от Асоциацията на европейските гранични региони мерки за развитие на трансграничното сътрудничество са в следните области:

- **Насърчаване на развитието на МСП в трансграничното сътрудничество**

- предоставяне на добра (дву или три-езична) информация и консултации, които улесняват трансграничния достъп до пазарите в съседната страна;
- подобро използване на специалните национални и европейски програми за подпомагане, които ще улеснят достъпа до финансиране за стартиращи предприятия и за разширяване на съществуващите (особено на иновативни МСП), както на национално, така и на трансгранична основа (например общи асоциации за взаимно гарантиране, фондове за стартов капитал, с рисков капитал, и т.н.);
- предоставяне на трансгранично обучение и продължаващо обучение в сектора на малките и средни предприятия (включително езикова подготовка) чрез съвместни курсове за обучение, което води до повишаване на капацитета на тези предприятия, както и взаимното признаване на дипломи;
- използване на сравнителните предимства при разходите в пограничните райони, за да се компенсира и допълнят различията, а не като средство за отрязване на конкуренцията;
- развитието на трансгранични концепции с цел да се даде тласък на туризма като местен икономически фактор;
- изготвяне и актуализиране на съвместна статистика;
- решаване на структурните проблеми, свързани с трансграничните пазари на труда;
- премахване на пречките, непосредствено свързани с границите (държавните и частни тържни процедури, административни бариери, социалния дъмпинг, забавените пощенски услуги и т.н.);
- планиране и създаване на правни и финансови предпоставки за гладкото опериране на трансгранични индустриални имоти;
- координиране на предоставянето на регионална и икономическа подкрепа от двете страни на границата;
- трансгранично сътрудничество в борбата срещу незаконната дейност и посредничество за работа.

- **Подобряване на предприемаческите иновации и конкурентоспособността чрез трансгранично сътрудничество**

- Създаване на благоприятна трансгранична атмосфера, насърчаваща хората да търсят и осъществяват възможности и форми на сътрудничество отвъд границите, както и да установяват лични и бизнес контакти;
- подобряване на трансграничното сътрудничество между малките и средните предприятия;
- разработването на нови трансгранични връзки между производители и доставчици (много предишни трансгранични индустриални структури се сринаха и нови структури все още са се появили);
- създаване на среда, която е благоприятна за предприемачество, което насърчава иновациите, технологиите и трансферът на знания чрез трансгранично сътрудничество;
- сътрудничество между университети, технически колежи и МСП, с оглед общо укрепване на икономическото трансгранично сътрудничество и повишаване на привлекателността на региона с

цел привличане на повече малки и средни предприятия, които да се установят в него;

- постигане на трансгранична „добавена стойност“, като се учим от съседите по отношение на производствените методи, обучението и мотивацията на персонала, за сътрудничеството между бизнеса и държавата и др.;
- организиране на трансгранични иновационни панаири;
- подобряване на бизнес средата за започване на стопанска дейност чрез създаване на единна точка за контакт в държавните администрации, които да предоставят консултации и да улесняват достъпа до властите в съседна страна, да обясняват правилата и административните процедури, да се грижат за административните формалности, свързани с започване на нов бизнес, да предоставят двуезични формуляри, да предлагат съдействие по правни въпроси и т.н.

• **Трансграничните пазари на труда и обучение на персонала**

- Гъвкаво справяне с различните правила, структури и особености на пазара на труда с оглед на създаването на един наистина трансграничен пазар на труда, както и на трансгранично обучение и мобилност;
- подобряване на трансграничната координация на проблемите на пазара на труда и обучението;
- създаване на трансгранични мрежи, включващи работодатели, синдикати, трудови администрации, еврорегиони и др.;
- създаване на трансгранични институции за образование и обучение;
- създаване на прозрачни трансгранични пазари на труда чрез премахване на пречките и решаване на проблемите, свързани със социалните аспекти, обучението, данъците и осигуровките, през границата и т.н.;
- създаване на условия за овладяване на езика на съседната страна (има отношение към институциите, учителите, учебните програми);
- насърчаване на трансграничното професионално обучение с взаимното признаване на равностойни на националните квалификации;
- мерки специфични за региона, насочени към по-добър достъп на пътуващите и мигрантите до пазара на труда в съседната страна и подобряване на тяхната социална интеграция.

• **Подобряване на трансграничното опазване на околната среда и природата**

Необходимо е ефективно опазване на околната среда и опазването на природата, простиращо се отвъд границите, свързано със замърсяването на въздуха и водата, намаляване на отпадъците, на шума и др. В общия контекст инвестициите в околната са фактор за икономически растеж. Нещо повече, околната среда, развитието на икономиката и инфраструктурата и развитието на туристическата дейност са взаимосвързани. Следните мерки са подходящи за координиран съвместен подход в граничните и трансграничните региони:

- подпомагане на общите дългосрочни ползи в околната среда за сметка на краткосрочната индивидуална печалба;
- трансгранично прилагане на принципа „Замърсителят плаща“;
- изготвяне на трансгранични програми за опазване на околната среда и природата на регионално равнище;
- разширяване и създаване на трансгранични места за отдих, природни зони, защитени пейзажи или природни резервати и др.;
- проучване на потенциалното замърсяване от двете страни на границата в съвместна оценка на въздействието върху околната среда (например в случай на планирано промишлено развитие, експлоатацията на подземните водни запаси, или изграждане на заводи, които причиняват замърсяване);
- планиране и изграждане на трансгранични съоръжения за преработване на отпадъците;
- премахване на съществуващото замърсяване (например почистване означени зони, плажове, и така нататък) или по-цялостна обеззаразяване (напр. където водите, почвата или въздуха са сериозно замърсени) и от двете страни на границата;

- разработване на нови, по-екосъобразни производствени процеси и продукти;
- приемане на нови стратегии за развитие, които се занимават с трансграничните екологични проблеми, предприемане на мерки за опазване и подобряване на околната среда (например образованието за околната среда, повишаване на осведомеността и провеждане на информационни кампании в училищата, бизнеса, местната власт); прилагане на пилотни схеми за опазване на околната среда, справяне с отпадъците, пестенето на енергия и др.;
- вземане на специални екологични мерки за опазването на растителни и животински видове, които са под заплаха;
- съвместни проекти, предназначени за опазване на горите, намаляване на замърсяването на въздуха, подобряване качеството на почвата, засилване на използването на енергия от възобновяеми източници (особено в планинските и морските региони), както и защита на водните пътища и моретата;
- създаване на трансгранични бази данни за околната среда и екологични системи за ранно предупреждение;
- съвместно планиране и координиране на службите за спешна помощ (например в случай на аварии с вещества, които представляват заплаха за околната среда);
- използване на трансграничните информационни и образователни системи в грижите за околната среда.

• Подобряване на услугите чрез трансгранично сътрудничество

Трансграничните региони често са слабо населени и страдат от относително слабо развити здравни и социални услуги. Понякога в тях дори не са гарантирани надеждни основни здравни грижи и социални услуги на местните жители.

Практическите трудности, свързани със сътрудничеството, възникват под формата на правни препятствия, произтичащи от националните законодателства и осигурителни системи. Способността на трансграничните региони да предложат по-широка гама от услуги с по-високо качество обаче може значително да се повиши чрез трансграничното сътрудничество и използване на споделени ресурси. Въпреки, че звучи революционно, такива идеи и дейности се реализират до известна степен в други еврорегиони от Западна Европа. Когато се преодолее мисленето само от едната страна на границата и предоставянето на услуги се планира съвместно, те могат да се осигурят по-ефективно и евтино (Европейска асоциация на граничните региони, 2011). Става въпрос за основните услуги, например здравеопазване (болници, рехабилитационни центрове, домове за възрастни хора), образование (детски градини, двуезични училища, университети, технически колежи, центрове за професионално обучение), пречистване на водата и преработка на отпадъците, както и други услуги (услуги за спешна помощ, регионални спортни съоръжения, полиция, жилищни комплекси).

Все повече опитът показва, че трансграничното сътрудничество при предоставянето на услуги е крайно необходимо за живота на жителите на граничните райони. Следните мерки могат да помогнат за подобряване на трансграничното предоставяне на такива услуги:

- установяване на необходимостта в трансграничния регион от съоръжения за управление и преработване на отпадъците и използване на това като основа за разработване на съвместни планове и трансгранично предоставяне на услуги;
- планиране и функциониране на трансгранични съоръжения за пречистване на отпадъчните води, депониране на отпадъци, съоръжения за рециклиране;
- взаимно използване на ресурсите чрез съвместни инвестиции в предоставянето на услуги или разпределение на задачите на трансгранична основа;
- преодоляване на правните и финансови пречки (например в областта на застрахователните системи);
- създаване на трансгранични асоциации със специално предназначение (например в обществения транспорт, водоснабдяването или управлението на отпадъци);
- разработване на трансгранични планове за гражданска защита при извънредни ситуации, спасителни системи, полицейски и митнически служби и др.;
- трансгранично управление на отпадъците и т.н.

• Развитие на трансграничния туризъм

Туризмът е ключов фактор за развитието на икономиката на региона и създаването на работни места. Освен това той помага да се оползотворят много от възможностите за развитие, типични за граничните райони и да се преодолеят слабостите. Той улеснява диверсификацията на икономиката, създава допълнителни нови възможности за заетост и нови квалификации, помага за поддържане на местното природно и културно наследство, подобрява качеството и количеството на сградния фонд, услугите и инфраструктурата.

Качеството на околната среда и особеностите на района (въздух, вода, сгради и инфраструктура), са фактори, които играят също толкова важна роля при определянето на туристически потенциал на района и вида на туризма (масов, летен, зимен, алтернативен, базиран на регионалното културно наследство и др).

Препоръчват се следните мерки за развитие на трансграничния туризъм в пограничните райони:

В контекста на регионалното развитие:

- Включване на туризма в планове за регионално и трансгранично развитие с оглед насърчаване на икономическата диверсификация, създаване на нови и допълнителни възможности за заетост и нови квалификации;
- Планиране и осигуряване на устойчиво развитие на туризма, например чрез разработване на трансгранични концепции за туризъм;
- Преодоляване на ожесточената конкуренция от двете страни на границата чрез развитие на трансграничното туристически концепции с широк кръг от общи съоръжения и услуги (което ще повиши и предлаганото на клиента качество);
- Обръщане на по-голямо внимание на непрякото потенциалното въздействие на туризма (напр. създаването на нови пазари за местни продукти и услуги);
- Преодоляване на недостатъци, свързани с развитието на туризма (особено в отдалечените селски райони), напр. ситуации, в които финансовите печалби и ползите, свързани със заетостта, са загубени, поради зависимостта от външни организатори, транспортни и туристически фирми, за чиято дейност не се ползват регионални и/или местни фирми в съответните гранични райони.

По отношение на транспорта:

- Национално и трансгранично разширяване на инфраструктурата и услугите (на пътната мрежа, железопътните линии, летища, телекомуникации, информационни центрове за гости, предоставящите настаняване, доставчиците на здравни услуги, търговски обекти), които да проправят пътя за и гарантират устойчивото развитие на туризма;
- Премахване на затрудненията в транспорта и икономическа инфраструктура, за да се подобри достъпността;
- Повишаване на качеството, предлагано на туристите в опит да удължи туристическия сезон и посещенията на туристите;

По отношение на маркетинга:

- Ясно оформяне на туристическия профил и имиджа на трансграничните региони;
- Оползотворяване на силните страни на трансграничния регион, така че да се планират разумно инвестициите в инфраструктура и туристически услуги;
- Обръщане на специално внимание на изискванията за качество на целевите групи посетители;
- Изграждане и натрупване на познания за пазара и умения, така че регионът да бъде постоянно информиран за развитието на туристически продукти и успешно да предлага оферти за трансграничен туризъм на целевите пазари;
- Оптимизиране на силните страни и ресурси, с цел да се инвестира в развитие на нови, висококачествени туристически продукти и пазари, по-специално на трансгранична основа;
- Следене на качеството на туристическите услуги и развитието на нови, висококачествени туристически продукти;
- Изграждане и разширяване на трансграничната информация, контакти и мрежи, а също и

съвместен маркетинг от съответните туристическите сдружения и други организации, включващи и частни фирми;

→ Оптимизиране на квалификациите и уменията, за да се предлагат висококачествени услуги на туристите от двете страни на границата и на трансгранична основа.

• **Трансгранично сътрудничество в областта на околната среда и земеделието**

Това е много съществена област, в която може да се постигне много, както по отношение на опазването на околната среда в граничните региони, така и при съвместното предотвратяване и преодоляване на различни природни бедствия:

→ избягване на дейности, които са вредни за околната среда или на регионалното селскостопанско производство;

→ насърчаване на дейности, които дават възможност за хармонично развитие на туризма с околната среда и които проправят пътя за екологично отглеждане на конкретни за региона селскостопански култури;

→ създаване на услуги, които насърчават мекия еко-туризъм, особено във връзка с дългосрочното гарантиране на устойчиви форми на трансгранично и щадящо околната среда развитие на селските райони;

→ осигуряване на съвместна двуезична информация и разработване на мерки, предназначени да привлече хората, търсещи промяна назад към природата и провинцията, като в същото време се предлага подходящо образование или обучение, за да се предотвратят разрушаването и вредите върху околната среда и селското стопанство.

• **Насърчаване на трансграничното културно сътрудничество**

Преодоляването на недоверието и укрепване на взаимното доверие са основните елементи във всяко трансгранично сътрудничество. Трансграничното културно сътрудничество е жизнено важно, тъй като то е съществена предпоставка за по-нататъшни мерки за изграждане на доверие. Познаването на целия трансграничен регион и неговите географски, структурни, икономически, социално-културни и исторически особености е предпоставка за активното участие на гражданите и всички други партньори в трансграничното сътрудничество. Граничните и трансграничните региони са способни да направят принос за възможно най-широкото и интензивно свързване между държавите, като се запази тяхното богато културно многообразие. Трансграничното културно сътрудничество насърчава разбирателството между етническите и национални малцинства, като по този начин има важен принос за постигане на толерантност и отношения на добросъседство. Политическите и административните органи, както и медиите, също трябва да създадат необходимите условия за добри отношения със съседните страни и да подкрепят преодоляването на предразсъдъците.

Културното трансгранично сътрудничество е елемент на съвместното регионално развитие чрез следните мерки:

→ Разширяване на регионалните и трансгранични културни огнища и по-широк спектър от регионални акценти;

→ Насърчаване на по-широкото приемане на културни дейности, предлагани от двете страни на границата;

→ Подобряване на информационните системи за културни проекти/ събития, които се предлагат;

→ Непрекъснато разпространяване на знания на дългосрочна основа за географските, структурни, икономически, социално-културни и исторически дадености на трансграничните региони;

→ Осигуряване на осведоменост за трансграничните региони под формата на карти, публикации, учебен материал и др.;

→ Изграждане на кръг на местни експерти;

→ Насърчаване на партньорства, младежки срещи, семейни срещи, спортни събития, обмен на длъжностни лица, семинари, семинари, срещи, заседания на експерти и т.н. относно трансграничните регионални теми;

- Включване на църквите, училищата, учебните заведения, културните асоциации, библиотеките, музеите и т.н. като активни партньори, за да се съхрани мирното развитие на взаимодействието между хората в граничните райони;
- Обръщане на внимание и насърчаване на малцинствата, напр. чрез издаване на съвместни правнообвързващи документи, както и чрез предоставяне на държавни гаранции, че те могат да запазят собствената си култура и съответните институции (училища, библиотеки и т.н.), а също и чрез подписване на конвенциите на Съвета на Европа за защита на малцинствата и регионалните или малцинствените езици;
- Предоставяне на равен статут на езика на съседната на страна и придобиване на обширни познания за него, както и на местните диалекти като елемент на трансграничното регионално развитие и като предпоставка за комуникация;
- Насърчаване на езиковото обучение и езикови срещи;
- Медийно сътрудничество чрез съвместни, постоянно повтарящи се публикации и информация в пресата, както и чрез трансгранични регионални радио- и телевизионни програми;
- Създаване на мрежа за култура и медии, която свързва части от страните и съседни гранични региони с продуктите на техните медии и култура, и която предоставя и информация за полезна информация за придвижване и културния живот в тях;
- Насърчаване и съвместно промотиране на съществуващите транс–гранични културни институции в региона (пътуващи трупи, оркестри, ансамбли и пр.).

• Решаване на проблемите на редовно пресичащите границата

Броят на хората в ЕС, които живеят от едната страна на границата и работят от другата страна е съществен, като варира в зависимост от промяната в икономическото състояние на отделните държави. Броят на хората, преминаващи през границата за пазар, туризъм или други лични причини, също нараства постоянно. В резултат от това, пресичащите ежедневно границата вече са нормално явление. Но има сериозни различия между проблемите на хора, които пресичат старите вътрешните граници на Европейския съюз, старите му външни граници и новите външни граници на Съюза. Трябва да се направи и разграничение между законно и незаконно пресичащите границата.

Следните мерки са идентифицирани за решаване на проблемите на хората, преминаващи новите външни граници на ЕС (тук се включва България и граничните с нея страни от Западните Балкани, които не са членки на ЕС):

- Подобряване на сътрудничеството между полиция, митнически служители и гранични служители в борбата срещу трансграничната престъпност, подкрепено от властите в съответните еврорегиони;
- Опростени гранични проверки за пътуващите, които преминават границата няколко пъти на ден;
- Организиране на съвместни гранични проверки в обща сграда. Това не само спестява пари (като по-евтин вариант от два отделни национални гранични поста), но и позволява по-интензивно сътрудничество между съответните гранични служители, полиция и митнически служители. Възникналите проблеми могат да бъдат решени незабавно и в съгласие от двете страни. Това е практически невъзможно, ако националните контролните пунктове са няколко стотин метра един от друг;
- Капитализиране на предимствата на обща техническа база за митническо освобождаване чрез: по-ефективно координиране на графици на дежурствата; пропускане на по-малко проблематичен трансграничен износ и внос (напр. съвместни ветеринарни проверки и т.н.); приемането на практически решения на паспортните и визовите проблеми; организиране на съвместни патрули; подобряване на сигурността чрез наемането на по-малко персонал и оптимизиране на администрацията; подобряване на езиковите умения от двете страни на границата; насърчаване на по-доброто разбиране на различните административни системи и процедури и тяхното ускоряване; обучение на граничарите, полицаите и митническите служители в съседни страни извън Европейския съюз, за да отговорят на неговите стандарти;
- Ускоряване на процедурата по обработка и оформяне на граничните пунктове чрез създаване или откриване на отделни платна за хората, живеещи в близост до границата (разпознаваеми по

- специални стикери на колата им, например);
- Осигуряване на ускорени процедури в близост до границата, които дават възможност да бъдат издавани визи на местните жители и предприятия в граничните райони покрай новите външни граници на ЕС: издаване на визи, валидни за една година или в продължение на няколко месеца, за хора, които могат да докажат, че трябва да преминават границата редовно, по работа или лични причини; издаване на многократни визи (например за 10 или 15 пресичания на границата) поради професионални или частни ангажименти (ако е необходимо валидността на визата може да бъде ограничена до определен период от време (например 6 или 12 месеца); издаване на дневни визи; създаване на офиси за издаване на визи в непосредствена близост до границата или възможност да бъдат издавани от официалните гранични пунктове; прилагане на умерени, съобразени с клиентите, такси за издаване на визи за бизнеса и лица в граничните райони (а не да бъдат предимно източник на доход за съответната страна);
 - Опростяване на преминаването на границата за групи, ученици, спортни клубове, музикални ансамбли и др. от съседните гранични райони чрез: издаване на групови визи въз основа на подадени, предварително проверени списъци, особено когато има определен период на влизане и излизане (във връзка с учебна визита, спортно събитие, концерт или подобно събитие в съседната страна); таксуване на обща сума на базата на визов режим за група по списък; издаване на групова виза в място, близо до границата или директно в митническия пункт;
 - Издаване на туристически визи за ваканционния период или в близост до/ директно в граничния пункт;
 - Откриване на допълнителни гранични контролно-пропускателни пунктове за хората, живеещи от двете страни на границата, позволяващи на жителите и туристите да ги използват, при условие че притежават валиден паспорт (и виза, ако е необходима) и не превозват контрабандни стоки.

• **Подобряване на организационната и правна база на трансграничното сътрудничество**

В Европейския съюз се наблюдава тенденция на активизиране на икономическите отношения на трансгранична основа, до известна степен и чрез подкрепата на Съюза. Появи се необходимост от създаване на трансгранични структури от публичния сектор на регионално и местно ниво, които могат да насочват това трансгранично икономическо развитие. Нарастващият брой на граничните региони в разширения Европейски съюз и значението на трансграничното сътрудничество за европейската интеграция го задължава да предприеме специални действия.

Необходими са следните мерки за подобряване на децентрализираното сътрудничество между регионалните и/ или местни власти в ЕС, които могат да се прилагат и по отношение на граничните региони с нечленуващи в Съюза държави:

- Създаване на трансгранична организация със собствени финансови ресурси като предпоставка за предприемане на самостоятелни действия и промотиране в чужбина;
- Съставяне на "концепции за трансгранично развитие" и Оперативна Програми по еврорегиони и други структури, обхващащи всички области на човешко съжителство които да послужат като основа за развитието на трансгранични мерки и проекти;
- Децентрализирано участие в изслушвания и съвети за трансгранично пътуващите хора, както и разработването на съвместни карти, текстове, статистика и др.
- Реализиране на истински трансгранични проекти, в които партньорите и от двете страни на границата допринасят със съдържание, организация, персонал и финанси;
- Разработване на практически правила за успешно развитие на трансгранични проекти, напр. прилагане на принципа „отдолу-нагоре“; наличие на силен интерес от участващите партньори; сътрудничеството и конкуренцията не се изключват взаимно; необходимост от добро управление, което трябва да бъдат подсилено с достатъчно финансови средства; подходяща правна структура (структурата следва функцията) и т.н.;
- Разработване на общи критерии за приоритети/ мерки, както и за допустими разходи по проектите.

Приложение № 2 Транснационални програми на ЕС с участието на ЮИЕ-6 и България

I. Транснационална програма “Дунав” 2014 – 2020 г. (Danube Transnational Programme 2014-2020)

1. Приоритети

- Иновативен и социално отговорен регион около река Дунав;
- Дунавски регион, отговорен към околната среда и културата;
- По-добре свързан и отговорен към енергията Дунавски регион;
- Добре уреден и управляван Дунавски регион.

2. Бюджет

202,3 млн. евро от ЕФРР и 19,8 млн. евро от ИПП II.

3. Географски обхват

Австрия, България, Хърватия, Чешката република, Германия (само Baden-Württemberg и Bayern), Унгария, Румъния, Словакия, Словения; и пет страни извън ЕС – Босна и Херцеговина, Република Молдова, Черна гора, Сърбия, част от Украйна.

4. Интернет страница

http://www.southeast-europe.net/en/about_see/danubeprogramme/

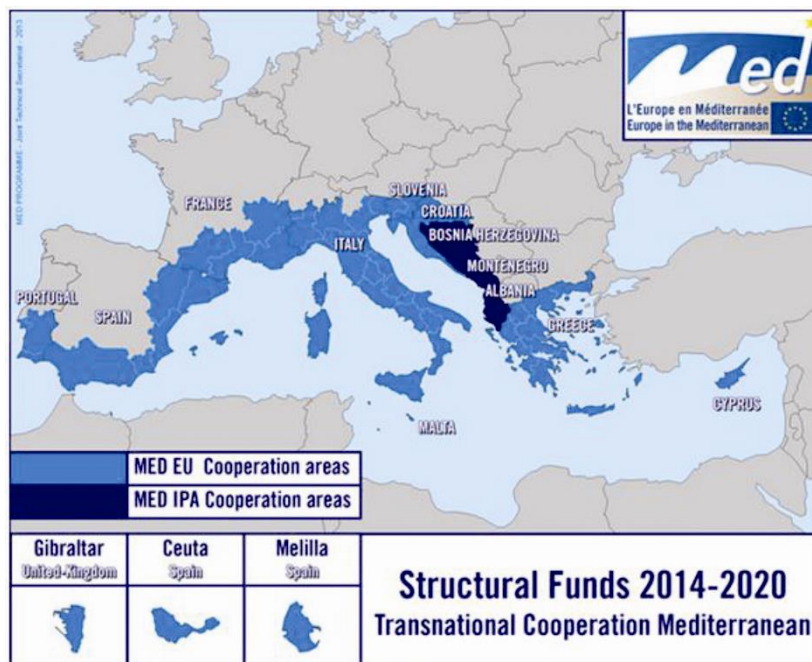
Интернет страница на Дунавската стратегия на ЕС:

<http://www.danube-region.eu/>

II. Транснационална програма „Балкани-Средиземноморие“ 2014 – 2020 г. (Transnational programme Balkan-Mediterranean 2014-2020)

1. Приоритети

- Предприемачество и иновации;
- Околна среда.

3. Бюджет

Общо: 250 млн. евро (от които 193 млн. евро от ЕФРР и 9,3 млн. евро от ИПП II).

5. Интернет страница

<http://www.programmed.eu/>

Приложение № 3
Категории стоки, преобладаващи в износа и вноса на България
за/от ЮИЕ-6 през 2013 г.

I. Водещи стоки в износа на България за ЮИЕ-6 през 2013 г.

Страна	Описание	%
Албания	1 Нефтени масла и масла от битуминозни минерали, различни от суровите; неупоменати, нито включени другаде продукти, съдържащи теглонво 70% или повече нефтени масла или масла от битуминозни минерали, чийто основен компонент са тези продукти	20,9
	2 Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитни продукти, дори с прибавка на какао; нафора, празни капсули от тесто за медикаменти, сухи тестени листа от брашно, скорбяла или нишесте и подобни продукти	10,4
	3 Живи животни от рода на едрия рогат добитък:	7,84
	4 Медикаменти (с изключение на продуктите от NN 3002, 3005 или 3006), съставени от смесени или несмесени продукти, приготвени за терапевтични или профилактични цели, представени под формата на дози или пригодени за продажба на дребно	6,09
	5 Слънчогледово, шафраново или памучно масло и техните фракции, дори рафинирани, но не химически променени	5,83
Босна и Херцеговина	1 Медикаменти	23,9
	2 Слънчогледово, шафраново или памучно масло и техните фракции, дори рафинирани	12,8
	3 Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитни продукти	6,5
	4 Пури	3,6
	5 Флоат стъкло и стъкло шлифовано или полирано	3,5
Косово	1 Пури (включително тези с отрязани краища), пурети и цигари от тютюн или от заместители на тютюна	7,97
	2 Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитни продукти, дори с прибавка на какао; нафора, празни капсули от тесто за медикаменти, сухи тестени листа от брашно, скорбяла или нишесте и подобни продукти	6,86
	3 Флоат стъкло и стъкло шлифовано или полирано върху едната или двете страни, на плочи или листа, дори с абсорбиращ, отразяващ или неотразяващ слой, но необработено по друг начин	6,34
	4 Слънчогледово, шафраново или памучно масло и техните фракции, дори рафинирани, но не химически променени	5,65
	5 Живи животни от рода на едрия рогат добитък	3,39
Македония	1 Нефтени масла и масла от битуминозни минерали, различни от суровите; неупоменати, нито включени другаде продукти, съдържащи теглонво 70% или повече нефтени масла или масла от битуминозни минерали, чийто основен компонент са тези продукти	19,3
	2 Електрическа енергия	8,59
	3 Слънчогледово, шафраново или памучно масло и техните фракции, дори рафинирани, но не химически променени	6,17
	4 Пръти от желязо или от нелегирани стомани, само горещоизковани, горещовалцувани или горещоизтеглени, както и тези, които са били подложени на усукване след валцуване	3,53
	5 Нефтен газ и други газообразни въглеводороди	3,36
Сърбия	1 Нефтени масла и масла от битуминозни минерали, различни от суровите; неупоменати, нито включени другаде продукти, съдържащи теглонво 70% или повече нефтени масла или масла от битуминозни минерали, чийто основен компонент са тези продукти	19,7
	2 Рафинирана мед и медни сплави в необработен вид:	11,9
	3 Медикаменти (с изключение на продуктите от NN 3002, 3005 или 3006), съставени от смесени или несмесени продукти, приготвени за терапевтични или профилактични цели, представени под формата на дози или пригодени за продажба на дребно	5,65
	4 Електрическа енергия	4,73
	5 Полимери на пропилен или на други олефини в първични форми	2,98
Черна гора	1 Пури (включително тези с отрязани краища), пурети и цигари от тютюн или от заместители на тютюна	32,9
	2 Медикаменти (с изключение на продуктите от NN 3002, 3005 или 3006), съставени от смесени или несмесени продукти, приготвени за терапевтични или профилактични цели, представени под	13

Страна	Описание	%
	формата на дози или пригодени за продажба на дребно	
3	Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитни продукти, дори с прибавка на какао; нафора, празни капсули от тесто за медикаменти, сухи тестени листа от брашно, скорбяла или нишесте и подобни продукти	8,53
4	Дамаджани, бутилки, флакони, буркани, бурканчета, тубички, ампули и други съдове за транспорт или амбалаж от стъкло; буркани за консерви от стъкло; тапи, похлупаци и други средства за затваряне от стъкло	5,53
5	Вати от текстилни материали и артикули от тези вати; текстилни влакна с дължина, непревишаваща 5 mm (мъх от влакна), възли и пъпки от текстилни материали	3,31

Източник: *Министерство на икономиката и енергетиката на Република България*

II. Водещи стоки във вноса на България от ЮИЕ-6 през 2013 г.

Страна	Описание	%
Албания	1 Отпадъци и отломки от мед	58,8
	2 Други мебели и техните части	5,39
	3 Нефтен газ и други газообразни въглеводороди	4,5
	4 Домати, пресни или охладени	3,52
	5 Слънчогледово, шафраново или памучно масло и техните фракции, дори рафинирани, но не химически променени	5,83
Босна и Херцеговина	1 Валцдрат (заготовка за валцуване на тел) от желязо или от нелегирани стомани	29
	2 Пръти от желязо или от нелегирани стомани	18,1
	3 Необработен алуминий	14,4
	4 Сглобяеми конструкции	6,3
	5 Коксове и полукоксове от каменни въглища, от лигнит	3,6
Косово	1 Транспортни ленти или трансмиссионни ремъци от вулканизиран каучук	28,1
	2 Конструкции и части за конструкции (например мостове и елементи за мостове, врати на шлюзи, кули, стълбове, стойки, колони, скели, покриви, врати и прозорци и техните каси, корнизи и прагове, рулетки за затваряне, перила и други)	19,9
	3 Дърводелски изделия и части за строителни скели, включително порестите дървесни плочи, паркетните плочи и покривните шиндри, от дървен материал	11,4
	4 Други пластмасови плочи, листа, фолио, ленти и пластини	8,96
	5 Части, изключително или главно предназначени за машините или апаратите от NN 8425 до 8430	6,46
Македония	1 Оловни руди и техните концентрати	22,3
	2 Медни руди и техните концентрати	22,1
	3 Цинкови руди и техните концентрати	9,09
	4 Пластмасови тръби и маркучи и техните принадлежности (например свързки, колена, муфи)	6,7
	5 Сурови или необработени тютюни; отпадъци от тютюн	5,51
Сърбия	1 Оловни руди и техните концентрати	9,18
	2 Нефтен кокс, нефтен битум и други остатъци от нефт или от битуминозни минерали	9,01
	3 Отпадъци и отломки от мед	6,4
	4 Нефтени масла и масла от битуминозни минерали, различни от суровите; неупоменати, нито включени другаде продукти, съдържащи теглонво 70% или повече нефтени масла или масла от битуминозни минерали, чийто основен компонент са тези продукти	5,88
	5 Електрическа енергия	5,75
Черна гора	1 Отпадъци и отломки от мед	77,2
	2 Други пръти от желязо или от нелегирани стомани:	4,79
	3 Каси, касетки, шайги, варели и подобни амбалажи от дървен материал; дървени барабани за кабели; обикновени палети, бокс-палети и други товароносители, от дърво; дървени подпори за палети	3,45
	4 Пътнически автомобили и други автомобилни превозни средства, предназначени за транспорт на хора (различни от тези от N 8702), включително товаропътническите и състезателните автомобили:	3,17
	5 Зеленчуци, временно консервирани (например посредством серен диоксид или във вода – солена, сулфорирана или с прибавка на други вещества, подsigуряващи временното им консервиране), но негодни за консумация в това състояние:	2,97

Приложение № 4

Въпроси от интервю с представител на еврорегион „EUREGIO“¹

1. What are the advantages of cooperation between the border regions under the framework of a Euroregion (the case with EUREGIO)? Does it give more opportunities and who benefits from them – the local people, the border regions or the states?

2. What makes EUREGIO different from other euroregions, except for that it is the oldest?

3. How is EUREGIO financed? (Does it receive any EU funds?)

4. Throughout its long history – what is the biggest achievement of EUREGIO? Or which is its biggest project?

5. How do you evaluate the contribution of EUREGIO to the enhancement of transnational trade between Germany and Denmark? Or of transnational trade in the border regions of the two countries (do you have any statistical evidence that trade has increased as a result of enhanced cooperation under the EUREGIO framework)?

6. What barriers are left that hinder the completely free movement of goods, services, capital and people between the border regions of the two countries?

7. What are the spheres that need transnational cooperation most and what are the spheres where transnational cooperation is most successful and gave the most efficient results?

¹ Г-жа Lisa-Marie Möllmann от Отдел „Развитие и управление“ (Abteilung Entwicklung und Verwaltung), Връзки с обществеността и комуникации (Öffentlichkeitsarbeit und Kommunikation) в “EUREGIO”.

Приложение № 5
Анкетна карта на емпирично проучване

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО	ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРОЕКТ	Януари, 2014 г.
	„България в регионалното икономическо сътрудничество в Югоизточна Европа – преди и след присъединяването към Европейския съюз“, НИД НИ 2-4/2013 г.”	Ас. д-р Моника Моралийска mmoralijska@unwe.bg
		Катедра „МИО и бизнес“
Име на фирмата:	E-mail:	Град:
Лице за контакт:	Телефон:	

1. Каква по вид е Вашата фирма?

Предприятие със 100% капитал от България	1
Предприятие със 100% капитал от Македония	2
Смесено предприятие с българо-македонско участие	3
Предприятие с чуждестранни капитали без българско участие	4

2. В кой отрасъл оперира фирмата?

Производство	1	Търговия на дребно	5
Промисленост	2	Външна търговия	6
Строителство	3	Транспорт и съобщения	7
Търговия на едро	4	Услуги	8

3. Какъв е броят на служителите, които работят във фирмата?

от 0 до 9 служители	1
от 10 до 49 служители	2
от 50 до 249 служители	3

**4. Мотивите Ви за бизнес/ производство в България?
(ВЪЗМОЖЕН Е ПОВЕЧЕ ОТ ЕДИН ОТГОВОР)**

Благоприятна инвестиционна среда като цяло	1
Ниски данъци	2
Евтина работна ръка	3
Пазарът в България е по-голям и има ниша за стоките/ услугите на нашата фирма	4
По-лесен достъп до пазара на Европейския съюз, защото България е част от него	5
Други – Моля, посочете:.....	

**5. Какви са пречките пред правенето на бизнес в БЪЛГАРИЯ?
(ВЪЗМОЖЕН Е ПОВЕЧЕ ОТ ЕДИН ОТГОВОР)**

Корупция	1
Бюрокрация	2
Високи данъци и осигуровки	3
Недостиг на квалифициран персонал	4
Неразвита инфраструктура	5
Друго – Моля, посочете:.....	6

6. Какви са пречките пред правенето на бизнес в МАКЕДОНИЯ? (ВЪЗМОЖЕН Е ПОВЕЧЕ ОТ ЕДИН ОТГОВОР)

Корупция	1
Бюрокрация	2

Високи данъци и осигуровки	3
Недостиг на квалифициран персонал	4
Неразвита инфраструктура	5
Друго – моля, посочете:.....	6

7. Смятате ли, че създаване на фирма в България или смесена македоно-българска фирма в България дава възможности за по-лесен достъп до пазара на Европейския съюз?

Да	1
По скоро да	2
По скоро не	3
Не	4

8. Какви са според Вас пречките пред развитието на българо-македонските икономически и търговски връзки?

Неразвита инфраструктура между страните	1	Експортна ориентация на фирмите към ЕС	4
Наличие на недоверие между двете държави	2	Непривлекателност на пазарите в двете държави	5
Липса на пазарен интерес към продукти от съседните балкански страни	3	Липса на традиции в предоставянето на български продукти в Македония и обратно	6
Друго – Моля, посочете.....			7

**9. Кои са 5-те най-важни фактора, предопределили избора Ви да създадете смесено предприятие?
(С 1 ОТБЕЛЕЖЕТЕ НАЙ-ВАЖНОТО, С 2 СЛЕДВАЩОТО ПО ВАЖНОСТ И Т.Н.)**

Поделяне на разходите	
Подобряване на финансовите ресурси	
Намаляване на риска	
По-лесен достъп до местния пазар (до пазара на ЕС)	
Използване на местни връзки и контакти	
По-лесен достъп до необходимите канали за дистрибуция, доставки на суровини, държавни поръчки	
По-лесна адаптация към местната култура	
Възможност за обмен на технологии, ноу-хау и иновации	
Получаване на достъп до знания и умения от партньора	
По-лесно възприемане на продукта (ако се ползва местната търговска марка)	
Друго – Моля, посочете.....	

10. Според Вас, има ли потенциал за развитие на българо-македонските икономически отношения?

Да, в търговията	1
Да, в инвестициите	2
Да, в създаването на съвместни производствени предприятия (производствено коопериране)	3
Да, в търговията, инвестициите и производственото коопериране	4
Не	5

11. Какви са според Вас перспективите пред развитието на българо-македонските отношения през идните години?

	Твърдения	Напълно съгласен	По-скоро съгласен	По-скоро несъгласен	Напълно несъгласен	Не мога да преценя
1	Търговията между двете страни ще нарасне	1	2	3	4	5
2	Инвестициите между двете страни ще нараснат	1	2	3	4	5
3	Ще се създадат повече предприятия за съвместно производство	1	2	3	4	5

4	Ще се създадат съвместни бизнес кълъстери	1	2	3	4	5
5	България и Македония ще продължат да насочват все повече износа си за ЕС и в по-малка степен – за другите балкански страни	1	2	3	4	5

12. Според Вас какво е необходимо за развитие на икономическото сътрудничество между двете страни?

По-добра инфраструктура (вкл. транспортна)	1
По-голяма политическа воля	2
По-добра институционална и нормативна рамка	3
Повече доверие между държавите и бизнес партньорите	4
Някакъв вид държавна подкрепа – ПОСОЧЕТЕ КАКВА:	5
• Финансова (експортно кредитиране, експортни гаранции).....	5.1.
• Техническа (предоставяне на повече информация, намиране на партньори).....	5.2.
• Данъчни облекчения (и на осигурителната тежест) в пограничните региони.....	5.3.
• Друга – Моля, посочете:.....	5.4.

Благодаря за отделеното време!

БИБЛИОГРАФИЯ

- Атанасова, Р., 2009. „Регионалното сътрудничество в Югоизточна Европа и неговото отражение върху външната търговия на страните от региона“, дисертация.
- Бонев, Ж., „Участници в съвместно (смесено) предприятие“, сп. „Счетоводство+“, бр. 10 от 2012 г., 23.11.2012 г.
- Българска стопанска камара, 2013. Износът и туризмът движат българската икономика, 14.09.2013 г.
<http://news.expert.bg/n438371>
- Василев, Т., Минчева, В., Дюлгерова, Д., Петкова, К., Георгиева, М., Михайлова, С., 2015. Ролята на ЕС за развитие на региона. Добри практики и възможна синергия с други формати за регионално сътрудничество. За по-силна Югоизточна Европа: Регионалното сътрудничество (сборник), Фондация „Фридрих Еберт“ – Бюро България, (съвместно с Център за европейски и международни изследвания), София.
- Велев, М., 2007. Клъстерен подход за повишаване на конкурентоспособността, Изд. „Софттрейд“, 2007 г.
- Георгиева, Е., 2007. България в съвременна Европа (от СИВ до ЕС), Изд. „Византия“.
- Георгиева, Е., Симеонов, К., 2008. Европейска интеграция, „Византия“, София.
- Данаилов, Д., 2014. Икономиките на Балканите – вчера, днес и утре. Университетско издателство „Стопанство“.
- Димитров, П. 2015. „Южен поток“ и/или Южният коридор на ЕС: Балканите като терен на геоенергиен сблъсък. Сборник „Балканите през второто десетилетие на XXI век“, Институт по Балканистика с център по тракология, Българска академия на науките, изд. „Парадигма“, София.
- Динков, Д., 2000. Възможности за организиране на регионално икономическо сътрудничество в Югоизточна Европа в условията на реструктуриране на международната система, дисертация, София.
- Динков, Д., 2002. Регионално сътрудничество в Югоизточна Европа, УИ „Стопанство“, София.
- Желев, П., 2009. Европейска интеграция и експортна специализация (на примера на интеграцията на Република България с Европейския съюз, Дисертация за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност 05.02.10 „Световно стопанство и международни икономически отношения“.
- Илиев, В., 2012. Мястото на България в световния износ, Българска стопанска камара.
- Канева, Е., 2014. Западните Балкани по трудния път към Европейския съюз, сборник „Европейския съюз – икономика и/или политика“, доклади от научна конференция на випуск „Проф. Иван Шишманов“, специалност „Европеистика“ на СУ „Св. Климент Охридски“, с. 88.
- Кехайова, В., Димитров, М., Борисов, В., Шивачев, С., Кръстева, Б., 2015. Инициативи за регионално сътрудничество в Югоизточна Европа. Ролята на ЕС за развитие на региона. Добри практики и възможна синергия с други формати за регионално сътрудничество. За по-силна Югоизточна Европа: Регионалното сътрудничество (сборник), Фондация „Фридрих Еберт“ – Бюро България, (съвместно с Център за европейски и международни изследвания), София.
- Марангозов, Я., 2009. Характеристики на местните и международните съвместни предприятия в България, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, София.
- Маринов, В., Савов, М., Петров, М., Славова, М., Хаджиниколов, Д., Кръстев, С., 2004. Европейска икономическа интеграция, УИ „Стопанство“, гр. София.
- Министерски съвет, 2012. Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012 – 2022 г., приета с Постановление № 696 от 24 август 2012 г.
- Министерски съвет, 2014. Споразумение за партньорство на Република България, очертаващо помощта от европейските структурни и инвестиционни фондове за периода 2014-2020 г., прието с Решение № 532 на Министерския съвет от 21.07.2014 г.
- Министерство на външните работи, 2013. Активното регионално сътрудничество е от съществено значение за европейското бъдеще на Западните Балкани, прессъобщение от 31.05.2013 г.
- Министерство на външните работи, 2015. „Българското председателство на ПСЮИЕ“, изготвено от Дирекция „Югоизточна Европа“, сп. Дипломатия (електронно издание), Брой 13.
- Министерството на икономиката и енергетиката, 2013. Държавата подкрепя създаването на механизми за предекспортно и експортно кредитиране на български стоки, прессъобщение на МИЕ от 10.10.2013 г.
- Министерство на икономиката и енергетиката, 2014. Статистически данни <http://www.mi.government.bg/bg/themes-c198.html>

- Моралийска, М., 2013. Особенности и тенденции във взаимната търговия между България и страните от Западните Балкани, сп. „Икономически и социални алтернативи“, УНСС, бр. 1/ 2014 г., стр. 120 – 136.
- Моралийска, М., 2013. Регионални бизнес клъстери като форма на сътрудничество между държавите от Югоизточна Европа, Международна конференция на тема „Глобализъм, регионализъм и сигурност“, 19-21.09.2013 г., УОБ – Равда.
- Национален статистически институт, 2013. Статистически данни за външната търговия на България (<http://www.nsi.bg/otrasal.php?otr=60>)
- Николова, Д., 2013. Какво се случва в икономиката през първото тримесечие?, Институт за пазарна икономика.
- Панайотов, Б., 2015. (Не)Сигурност в Западните Балкани. За по-силна Югоизточна Европа: Регионалното сътрудничество (сборник), Фондация „Фридрих Еберт“ – Бюро България, (съвместно с Център за европейски и международни изследвания), София.
- Петков, В., 2014. Енергийна сигурност и пазарите на енергоносители в страните от Черноморския регион, Изд. Къща „ГорексПрес“, София, 2014 г.
- Плевнелиев, Р., 2015. Президентът Плевнелиев: Границите на Балканите трябва да падат, а не да се местят, <http://m.president.bg/bg/news2615/prezidentat-plevneliev-granitsite-na-balkanite-tryabva-da-padat-a-ne-da-se-mestyat.html>.
- Ранчев, Г., 2003. Зоната за свободна търговия на Балканите. Предпоставки за икономическа интеграция, Делова Седмица Консулт.
- Регламент (ЕС) №1299/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. относно специални разпоредби за подкрепа от ЕФРР по цел „Европейско териториално сътрудничество“.
- Регламент (ЕС) №1302/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. за изменение на Регламент (ЕО) №1082/2006 относно Европейската група за териториално сътрудничество (ЕГТС) с цел по-голяма яснота, опростяване и усъвършенстване на процеса на създаване и функциониране на такива групи.
- Световна банка, 2013. Класация „Doing Business“ за 2013 г.
- Световна банка, 2013. Статистически данни (<http://data.worldbank.org/country>)
- Световен икономически форум, 2013. Годишен доклад за конкурентоспособността 2013 – 2014 г., <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2013-2014>
- Северноамериканско-българска стопанска камара, 2015. Анализ на конкурентоспособността на българските малки и средни предприятия в трансграничните региони – бариери при навлизане на пазара.
- Славев, Т., Ерделска, А., Панайотов, Б., Бериевски, Н., Стоянов, С., Славов, Х., 2015. Възможен ли е отделен субрегион Западни Балкани? За по-силна Югоизточна Европа: Регионалното сътрудничество (сборник), Фондация „Фридрих Еберт“ – Бюро България, (съвместно с Център за европейски и международни изследвания), София.
- Славеев, Т., 2012. Институционализация на субрегионалното сътрудничество в ЮИЕ в контекста на регионалната политика на ЕС, Национално-държавен и субрегионален интерес на държавите от Югоизточна Европа, I том, Издателски комплекс – УНСС.
- Станчева, Н., 2008. Новият търговски регионализъм – възможности и проблеми. Научна конференция „Глобализация и регионализъм. Предизвикателства пред икономическата теория“, УИ „Стопанство“.
- Стоянов, С., 2015. Възможен ли е съюз между страните от Балканите като алтернатива на ЕС?, За по-силна Югоизточна Европа: Регионалното сътрудничество (сборник), Фондация „Фридрих Еберт“ – Бюро България, (съвместно с Център за европейски и международни изследвания), София.
- Тасев, А., 2012. „Външната търговия на България от Балканския регион“, Икономически изследвания на БАН, година XXI, бр. 1.
- Фондация „Форум за наблюдение и анализ на публични политики“, 2014. Проект „В търсене на икономическо съживяване и развитие: Подготовка за съвместна промоция на бизнес потенциала на трансграничния регион“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Програмата за трансгранично сътрудничество по ИПП България-Сърбия, ССИ Number 2007СВ16ІРО006 69, с. 67-69.
- Цачевски, В., 2010. България и Балканите. Европеизацията не е завършила, „Издателство „Изток-Запад“, София.
- ЦЕФТА, 2013. Статистически данни. (http://192.232.255.119/~cefta/sites/default/files/Cefta_trade_statistics_2012.pdf)
- Чавдарова, М. (2012), Интереси и възможности за сътрудничество между държавите от Югоизточна Европа, Том 1, Изд. Комплекс – УНСС.
- Шикова, И., 2011. Политики на ЕС, УИ „Св. Климент Охридски“.
- Янчева, Цв., 2011., Регионът на Югоизточна Европа в европейския интеграционен процес, дисертация за

присъждана на образователна и научна степен „доктор“ по научната специалност 05.05.10 „Световно стопанство и МИО“, София.

- April 14: Germany energy giant bails from pipeline, Caspian Resources [online] Available at: <<http://www.caspianresources.com/?q=node/12>> [Accessed 5 May 2013].
- Balassa, B., 1961. *The Theory of Economic Integration*.
- Balassa, B., 1976. *Types of Economic Integration*.
- Baldwin, R., 1991. *A Domino Theory of Regionalism*, NBER Working paper No W4465.
- Baldwin, R., 2008. *Regionalism is here to stay. Multilateralising Regionalism: The WTO's Next Challenge*.
- Bartlett, W., 2009. *Regional integration and free-trade agreements in the Balkans: opportunities, obstacles and policy issues*, *Economic Change and Restructuring*.
- Bechev, D., 2004. *Contested Borders, Contested Identity: The Case of Regionalism in South East Europe*, *Journal of Southeast European and Black Sea Studies* vol 4, no 1.
- Bechev, D., 2012. *Dynamics and Achievements of Regional Cooperation, Towards Open Regionalism in South East Europe*, *Nomos*.
- Bilgin, M., 2009. *Geopolitics of European natural gas demand: Supplies from Russia, Caspian and the Middle East*, *Energy Policy* 37 (2009) 4482–4492.
- Bulgaria – Serbia IPA Cross-border Programme 2014 – 2020 Draft Programme Version 2.0 – 8 July 2014, <http://www.mrrb.government.bg/docs/dd9dd6fd0798d21548feecf857e97e84.pdf>
- Bulgaria – the former Yugoslav Republic of Macedonia IPA Cross-border Cooperation Programme 2014 – 2020 Draft Programme, Version 2.0 – 8 July 2014, <http://www.mrrb.government.bg/docs/06a92764ff7f16936215d95569be9bf9.pdf>
- Bulgaria – Turkey IPA Cross-border Programme 2014 – 2020 Draft Operational Programme Version 2.0 – July 2014, <http://www.mrrb.government.bg/docs/004228759ec3fd33e1a346627e4eecf8.pdf>
- Chavdarova, M., 2012. *Interesi i vazmojnosti za satrudnichestvo mejdu darjavite ot Yugoiztochna Evropa* [“Interests and opportunities for cooperation between the Southeastern countries”]. Sofia: Publishing Complex – UNWE.
- CEFTA, 2014. *Trade Statistics 2014 Half Year Update*.
- Council of Europe, 1980. *European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities*, Madrid, 21 May 1980, <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/106-2.htm>.
- Center for Strategic and International Studies (CSIS) and the Hellenic Centre for European Studies (EKEM), 2010. *Re-linking the Western Balkans: The Energy Dimension*. Available at: <http://csis.org/files/publication/100921_CSIS-EKEM_PolicyReport3.pdf> [Accessed 20 September 2014].
- Council of Europe, 2006. *Report on The Current State of the Administrative and Legal Framework of Transfrontier co-operation in Europe*. Strasbourg: CoE.
- Council of Europe, 2009. *The state of transfrontier co-operation in Europe*, Report 17th Plenary Session CG(17)5 appendix 1, 2 July 2009.
- Disoska, E. and T. Nenovski, 2014. *Regional Potential of CEFTA 2006 and its Future Challenges*, *Journal of Sustainable Development* Volume 5, Issue 11, *Integrated Business Faculty, Skopje, Republic of Macedonia*, p. 19.
- Dragneva P., Wolczuk, K., 2012. *Russia, the Eurasian Customs Union and the EU: Cooperation, Stagnation or Rivalry?*, *Russia and Eurasia Programme*.
- Dunning, J., 1993. *Multinational enterprises and the global economy workplan*. Addison-Wesley, Berkshire.
- Energy community secretariat, 2013. *Annual Implementation Report*.
- ENTSO-G (European Network of Transmission System Operators for Gas), presentation of 7/5/2014.
- Erdogdu, E., 2010. *Bypassing Russia: Nabucco project and its implications for the European gas security*, *Renewable and Sustainable Energy Reviews* 14 (2010) 2936–2945. Available through: Science Direct website <<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S136403211000208X>> [Accessed 12 June 2014].
- Eurogas, 2013. *Long term Outlook for Gas to 2035*, (pdf) Eurogas, Available at: http://www.eurogas.org/uploads/media/Eurogas_Brochure_Long-Term_Outlook_for_gas_to_2035.pdf
- Eurogas, 2013. *Long-term Outlook for Gas Demand and Supply 2007-2030* (pdf) Eurogas, Available at: http://www.eurogas.org/uploads/media/Statistics_Eurogas_LT_Outlook_2007-2030_Final_25.11.10.pdf
- European Commission, 2000. *Practical Guide to Cross-border Cooperation Third Edition 2000*, Association of European Border Regions (AEBR).
- European Commission, 2005. *Regional Cooperation in the Western Balkans – a Policy priority for the European Union*.
- European Commission, 2011. *Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and*

- Social Committee and the Committee of Regions on security of energy supply and international cooperation "The EU Energy Policy: Engaging with Partners beyond Our Borders", Brussels, 7.9.2011, COM(2011) 539 final.
- European Commission, 2013. Commission Delegated Regulation of 14.10.2013 amending Regulation (EU) No 347/2013 of the European Parliament and of the Council on guidelines for trans-European energy infrastructure as regards the Union list of projects of common interest, Brussels, 14.10.2013, C(2013) 6766 final.
- European Commission, 2013. Progress towards meeting the economic criteria for EU accession: the EU Commission's 2013 assessments, Occasional Papers 166.
- European Commission, 2014. Communication to the European Parliament and the Council European Energy Security Strategy {SWD(2014) 330 final}, Annex 2: Status of Key Security of Supply Infrastructure Projects.
- European Commission, 2014. European Economic Forecast Winter 2014, European Economy 2/2014, ISSN 1725-32, ISSN 0379-05.
- European Commission, 2014. Investment for jobs and growth. Promoting development and good governance in EU regions and cities, Sixth report on economic, social and territorial cohesion.
- European Commission, 2014. Trade in goods with the Western Balkans (Albania, Bosnia and Herzegovina, Former Yugoslav Republic of Macedonia, Kosovo, Montenegro, Serbia), European Commission, Directorate-General for Trade.
- European Council Conclusions of 26/27 June 2014, EUCO 79/14, Brussels, 27 June 2014.
- EU hails Balkan free trade deal as milestone, Institute for War and Peace Reporting, 31 October 2006
- European Union's Nabucco pipeline project aborted, World Socialist Web site, Available at: <http://www.wsws.org/en/articles/2013/07/13/nabu-j13.html> [Accessed 13 July 2013].
- Final Declaration of the 10th Conference of the SEECP Presidents of Parliament, Охрид, 2013 г.
- Grossman G., Helpman E., 1995., The Politics of Free-trade Agreements, The American Economic Review, Vol. 85, No 4, p. 667 – 690.
- Grupe, C., Kušić, S., 2005. Intra-regional cooperation in the Western Balkans: Under which conditions does it foster economic progress?, Centre for the Study of Global Governance, London School of Economics and Political Science, Discussion Paper 37 (2005), p. 5-7.
- High Level Reflection Group of the Energy Community, 2014. An Energy Community for the Future.
- IENE, 2014. 8th South East Europe Energy Dialogue, Солун, 12 јуни 2014.
- In-depth study of European Energy Security Accompanying the document Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: European energy security strategy, European Commission, COM(2014) 330 final, Brussels, 2.7.2014.
- International Energy Agency, 2008. Energy in the Western Balkans: The Path to Reform and Reconstruction. Paris: United Nations Development Programme.
- International Monetary Fund, 2014. World Economic Outlook Database. http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2014/02/weodata/weorept.aspx?pr.x=90&pr.y=7&sy=2012&ey=2019&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=914%2C962%2C963%2C943%2C918%2C942%2C967&s=NGDP_RPCH&grp=0&a=#download
- Iran ready to give gas for the stopped Nabucco project, Mediapool.bg [online] Available at: <http://www.mediapool.bg/iran-gotov-da-dade-gaz-za-spryaniya-proekt-nabuko-news223581.html> [Accessed 11 August 2014].
- Karova, R., 2009. Energy Community for South East Europe: Rationale Behind and Implementation to Date, vol. 12. RSCAS. EUI Working Paper.
- Karova, R., 2011. Regional electricity markets in Europe: Focus on the Energy Community, Utilities Policy 19 (2011) 890e86.
- Kupchan, Ch., 1997. The Political Economy of Regionalism, Columbia University Press. Long-term Outlook for Gas to 2035, Eurogas, October 2013, p. 12.
- Lipsey, R., 1960. The Theory of Customs unions, A General Survey, Economic Journal.
- Machacova, J., Elke D. (eds.) (2008), Innovation Infrastructures in the Western Balkan Countries, Information Office of the Steering Platform on Research for the Western Balkan Economies.
- Mansfield E., Milner, H., 1999. The New Wave of Regionalism, IO Foundation and the Massachusetts Institute of Technology.
- Mavrakis D., Thomaidis F., Ntroukas I., 2006. An assessment of the natural gas supply potential of the south energy corridor from the Caspian Region to the EU, Energy Policy 34 (2006) 1671–1680.
- Memorandum of Understanding on Trade Liberalization and Facilitation (MoU)

- <http://www.stabilitypact.org/trade/Memorandum%20of%20Understanding%20on%20Trade%20Liberalisation%20and%20Facilitation.pdf>
- Mennis, B., 1976. *Emerging Forms of Transnational Community*.
- Nenovski, T., 2012. *The Balkan Economic Community as a Prospective Integral Part of the European Union*, Seventh Annual Conference on European Integration “Europe 2020: Towards Innovative and Inclusive Union”, University American College Skopje, 2012. p. 217-236.
- Nenovski, T., 2014. *EFTA – 2006 Faced With Challenges and Opportunities*, презентация на конференция на Българската търговско-промишлена палата на тема “Internationalization of the economy in SEE and Black sea Region through CEFTA implementation”, 15.05.2014 г. гр София.
- Oettinger, G., 2010. *EU Energy Commissioner Guenther Oettinger on TAP*, TAP internet site, Available at: <http://www.tap-ag.com/news-and-events/2010/05/31/eu-energy-commissioner-guenther-oettinger-on-tap> [Accessed 31 May 2014].
- Petkov, V., 2014. *Analysis of the Competitiveness of the Economies of Eastern Europe*, LAP LAMBERT Academic Publishing, Saarbruecken Deutschland.
- Philip, A., 1957. *Social Aspect of European Economic Co-operation*, International labor Review.
- Porter, M., 1990. *The Competitive Advantage of Nations*, Harvard Business School.
- Putin: South Stream will turn Serbia into key European energy center, Voice of Russia, [online] Available at: http://voiceofrussia.com/news/2013_11_24/South-Stream-will-turn-Serbia-into-key-European-energy-center-Putin-3729/ [Accessed 24 November 2013].
- Regional Cooperation Council, 2010. *Strategy and Work Programme 2011 – 2013*.
<http://www.rcc.int/admin/files/docs/reports/RCC-Strategy-and-Work-Programme-2011-13-text.pdf>
- Regional Cooperation Council, 2014. *South East Europe 2020 Strategy – Jobs and Prosperity in a European Perspective*.
<http://www.rcc.int/files/user/docs/SEE%202020%20Strategy%20Document%20-%20Draft%201.pdf>
- Remme U., Blesl M., Fahl U., 2008. *Future European gas supply in the resource triangle of the Former Soviet Union, the Middle East and Northern Africa*, Energy Policy 36 (2008) 1622–1641.
- Robson, P., 1998. *The Economics of International Integration*. London, 4 edn.
- Salavrakos, I., Georgieva Z., 2010. *Is cluster development an explanatory factor of increased levels of FDI? Evidence from the case of Bulgaria*, International Journal of Economics and Business Research, vol. 2, issue 6, p. 461-478.
- Sanfey, P., 2013. Deputy Director, Country Strategy and Policy, EBRD, *The economic and business climate in the Balkans for the next decade*, “EU-Balkan Summit”, Sofia 17-18 October 2013
- Shleifer, A., Vishny R., 1993. *Corruption*, NBER Working Papers, 4372.
- Shah Deniz 2 awaits TANAP FID for project commencement, Hurriye Daili News, [online] Available at: <http://www.hurriyetdailynews.com/shah-deniz-2-awaits-tanap-fid-for-project-commencement.aspx?pageID=449&nID=58339&NewsCatID=348> [Accessed 22 November 2013].
- Sklias, P., Tsampra M., 2011. *Assessing regional integration and business potential in the Western Balkans*, University of Peloponnese, University of Western Greece.
- Solizov, Ch., 2008. *Thinking About and Beyond South East Europe*, Regional Cooperation in SEE and Beyond, Nomos. South Stream Pipeline internet site. Available at: <http://www.south-stream.info/> [Accessed 12 May 2014].
- Spanjer, A., 2007. *Russian gas price reform and the EU–Russia gas relationship: Incentives, consequences and European security of supply*, Energy Policy 35 (2007) 2889–2898.
- TAP Confirms Plan to Start Pipeline Construction in 2016, [online] Available at: <http://www.naturalgaseurope.com/tap-plan-start-pipeline-construction-2016> [Accessed 8 July 2014].
- TAP project internet site. Available at: <http://www.tap-ag.com/the-pipeline> [Accessed 20 May 2014].
- Territorial Agenda of the European Union 2020. *Towards an Inclusive, Smart and Sustainable Europe of Diverse Regions*, agreed at the Informal Ministerial Meeting of Ministers responsible for Spatial Planning and Territorial Development on 19th May 2011 Gödöllő, Hungary
- The Nabucco West Project Comes to an End, Nova Srpska Politichka Misao [online] Available at: <http://www.nspm.rs/nspm-in-english/the-nabucco-west-project-comes-to-an-end.html> [Accessed 13 July 2013].
- UNCTAD, 2002. *Improving the Competitiveness of SMEs through Enhancing Productive Capacity*, UNCTAD Trade and Development Board. Commission on Enterprise, Business Facilitation and Development.
- Vamvakidis, A. 1998. *Regional Integration and Economic Growth*, World Bank Economic Review 12(2) Volume 12 No. 2, May 1998, ISSN: 1564-698X.
- Venables, A., 1987. *Customs union, tariff reform and imperfect competition*, European Economic Review (31), p. 103-110.

Willem, M., 2006. The Economics of European Integration – Theory, Practice, Policy, Fifth Edition, Ashgate.
World Bank Indicators Database,
<http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&country=BGR&series=&period=#>.